

CONSIDERAȚII ASUPRA CATEGORIILOR MODALITĂȚII ȘI PERSOANEI

Lect. univ. **Liuba JUNGHINĂ**
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

„Logicienii și lingviștii au considerat necesar să distingă, într-un act de enunțare între un conținut reprezentativ, numit uneori dictum, și o atitudine a locutorului în raport cu acest conținut” [O. Ducrot, J.-M. Schaeffer], care este modusul. O. Ducrot distinge anumite forme de atribuire a unor note modale procesului², din care decurge posibilitatea emițătorului de a modela mesajul verbal din punct de vedere modal: prin inserția „credește-lor locutorului” – modalității epistemice și a „aprecierii morale sau sociale a acțiunii” – modalități deontice. Astfel, în lingvistică, „modalitatea este legată de teoria enunțării, exprimând poziția locutorului în actul enunțării, poziție raportată la interlocutor, la sine însuși, la cele enunțate” [Dicționar de Științe ale limbii]. Pot fi deosebite, prin urmare, trei poziții ale locutorului, constituind cele trei modalități distincte ale enunțului: modalități alo-cutive, modalități elocutive și modalități delocutive.

Categoria logică a modalității poate fi exprimată în plan lingval prin mijloace circumscrise diferitelor nivele de limbă. La nivel morfologic modul verbal este unul din mijloacele de redare a modalității. Categoria gramaticală a modului este definită ca „forma pe care ia verbul pentru a arăta felul cum vorbitorul consideră acțiunea”. [Gramatica Academică]

Persoana, în calitate de componentă indispensabilă a modului verbal, este punctul de referință care stă la baza clasificării acestuia. Astfel, încercând o clasificare după

a) criteriul pragmatic a modurilor verbale, constatăm următoarele: Clasificarea „generică” a modurilor poate porni de la distincția antonimică

certitudine – *incertitudine* pe baza căreia s-au creat grupa modală a *certitudinii* (căreia îi aparțin Indicativul și Imperativul) și grupa modală a *incertitudinii* (în care se înscriu Conjunctivul, Condițional-Optativul, Prezumptivul).

Ținând cont de inserția de subiectivitate în generarea modurilor personale, I. Jordan le-a clasificat în funcție de opoziția *obiecti-subiectiv*.

² Judecățile categorice, judecățile ipotetice, judecățile apodictice.

b) criteriul exprimării în paradigma unui mod verbal a variației de persoană permite distingerea *modurilor personale* și *modurilor nepersonale*.